

УДК 37.013.34:004.89

DOI: <https://doi.org/10.35774/gsip2026.01.329>

Вікторія САВІЦЬКА

кандидат педагогічних наук

провідний науковий співробітник

Західноукраїнський національний університет

м. Тернопіль, Україна

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9438-1734>

ЦИФРОВІ ОСВІТНІ ПРАКТИКИ ЯК ЗАСІБ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СТІЙКОСТІ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ МОБІЛЬНОСТІ УКРАЇНЦІВ

Анотація. У статті розглянуто проблему забезпечення національної стійкості українців в умовах глобальної мобільності та вимушеної міграції, зумовленої безпековими викликами. Обґрунтовано роль освіти як ключового механізму підтримки національної ідентичності, соціальної згуртованості та розвитку людського капіталу. Проаналізовано сучасні наукові підходи до дослідження національної стійкості, цифрової трансформації освіти та освітніх аспектів міграції. Визначено вплив цифрових технологій на трансформацію освітнього середовища, формування ідентичності та розвиток транснаціональних зв'язків українських мігрантів. Окреслено основні виклики глобальної мобільності (втрата людського капіталу, ослаблення зв'язку з національною освітою, демографічні дисбаланси, дефіцит кваліфікованих кадрів). Встановлено, що сучасна цифрова екосистема забезпечує нові можливості для підтримки національної стійкості українських мігрантів на основі використання цифрових освітніх практик: 1) онлайн-освіти та дистанційного навчання для здобуття знань українською мовою та збереження культурної ідентичності; 2) соціальних мереж та освітніх спільнот – обмін досвідом і формування мереж підтримки; 3) цифрового сторителінгу і контент-мейкінгу – репрезентація української культури в глобальному медіапросторі; 4) електронних бібліотек та освітніх ресурсів для доступу до національного освітнього контенту; 5) онлайн-менторства та вебінарах для передачі знань і професійного досвіду в умовах дистанційної взаємодії; 6) цифрових платформ громадської та культурної активності для соціальної залученості мігрантів і зміцненню їхнього зв'язку з Батьківщиною. Підсумовано, що цифрові освітні

© Вікторія Савіцька, 2026

практики є важливим інструментом збереження культурної ідентичності, розвитку освітнього потенціалу та інтеграції українців у глобальний простір із одночасним збереженням зв'язку з Батьківщиною.

Ключові слова: цифровізація, міграція, глобальна мобільність, національна ідентичність, стійкість, цифрові освітні практики.

Viktorii SAVITSKA

PhD in Pedagogy

Senior Research Fellow

West Ukrainian National University

Ternopil, Ukraine

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9438-1734>

DIGITAL EDUCATIONAL PRACTICES AS A MEANS OF ENSURING NATIONAL RESILIENCE IN THE CONTEXT OF GLOBAL MOBILITY OF UKRAINIANS

Abstract. The article examines the problem of ensuring the national resilience of Ukrainians in the context of global mobility and forced migration caused by security challenges. The role of education is substantiated as a key mechanism for supporting national identity, social cohesion, and the development of human capital. Contemporary scientific approaches to the study of national resilience, the digital transformation of education, and the educational aspects of migration are analyzed. The impact of digital technologies on the transformation of the educational environment, identity formation, and the development of transnational connections among Ukrainian migrants is identified. The main challenges of global mobility are outlined, including the loss of human capital, weakening of ties with national education, demographic imbalances, and a shortage of qualified professionals.

It is established that the modern digital ecosystem provides new opportunities for supporting the national resilience of Ukrainian migrants through the use of digital educational practices: (1) online and distance learning for acquiring knowledge in Ukrainian and preserving cultural identity; (2) social networks and educational communities for exchanging experience and building support networks; (3) digital storytelling and content creation for representing Ukrainian culture in the global media space; (4) electronic libraries and educational resources for access to national educational content; (5) online mentoring and webinars for knowledge transfer and professional interaction in a дистанційне environment; (6) digital platforms for civic and cultural engagement to enhance migrants' social participation and strengthen their connection with the homeland. It is concluded that digital educational practices serve as an important tool for preserving cultural identity, developing educational

potential, and integrating Ukrainians into the global space while maintaining strong ties with their homeland.

Keywords: digitalization, migration, global mobility, national identity, resilience, digital educational practices.

Постановка проблеми. У сучасних умовах глобальної мобільності населення, зокрема вимушеної міграції українців, зумовленої, передусім, безпековими викликами, особливої актуальності набуває проблема збереження та розвитку національного людського капіталу. Освіта у цьому контексті є не лише інструментом передачі знань, а й ключовим механізмом підтримки національної ідентичності, соціальної згуртованості та інтелектуального потенціалу суспільства. Адже саме освіта серед вимушених мігрантів, особливо в контексті повномасштабної російсько-української війни [Смолянук, 2018], займає незаперечне місце у формуванні колективної ідентичності серед осіб, розсіяних внаслідок міграції [Witenstein & Saito, 2015, p.118; Рорук, 2023, p.72].

У контексті глобалізації роль освіти у формуванні національної ідентичності стала більш критичною, ніж будь-коли. Українці, які з огляду на соціально-економічні та безпекові виклики опинилися в різних куточках світу, перебувають під впливом місцевих традицій країни перебування та глобальної культури, потребують інноваційних освітніх рішень, які дадуть їм змогу орієнтуватися в цих подвійних впливах. Як доцільно зазначає С. Панді, освіта є інструментом індивідуального та національного розвитку, визнаючи, що сильна національна ідентичність є важливою для сприяння згуртованому суспільству [Pandey, 2021]. Історично сформувалося так, що українська освіта є платформою для сприяння національній єдності під час боротьби за незалежність та в період після здобуття незалежності. З огляду на це, важливо визначити, як сучасна освіта, посеред швидких технологічних та глобальних змін, а також в умовах вимушеної міграції українців, продовжує формувати національність та ідентичність закордонного українства.

Цифрова ера значно змінила процес освіти та формування національної ідентичності. Інноваційні технології та цифрові медіа стали невід'ємною частиною освіти загалом та розвитку особистого ставлення до низки національних проблем зокрема. Сьогодні цифрові технології та мережа Інтернет є інноваційним динамічними засобами освіти, які знайомлять суспільство з широким спектром різноманітних матеріалів, серед яких і ті, які мають потенціал для підтримки власної національної стійкості та ідентичності в умовах міграції.

Використання цифрових освітніх практик у цьому контексті дає змогу компенсувати втрати людського капіталу, підтримувати мотивацію українців до повернення на Батьківщину. Науковий інтерес до цієї теми зумовлений необхідністю системного аналізу ролі цифрових технологій у розвитку стійких освітніх стратегій, що забезпечують адаптацію держави до глобальних викликів та мобільності громадян. Таким чином, дослідження цифрових освітніх практик

як інструменту формування національної стійкості та прагнення українців до повернення в Україну стає критично важливим для визначення ефективних політик, які поєднують розвиток людського капіталу, технологічні інновації та соціальну інтеграцію в умовах сучасної глобалізації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика збереження національної стійкості в умовах глобальної міграції набуває особливої актуальності в умовах повномасштабної російсько-української війни. Так, сучасні вітчизняні та зарубіжні науковці зосереджують увагу на: питаннях національної стійкості, безпеки та реагування на сучасні виклики, які розглядаються крізь призму системного та безпекового підходів [Князева та співавт., 2025; Резнікова, 2018; Резнікова, 2022; Смолянчук, 2018]; ролі освіти у формуванні соціальної згуртованості, національної ідентичності та адаптаційного потенціалу особистості в умовах глобалізації [Pandey, 2021]; впливі цифрового суспільства на трансформацію соціальних взаємодій і освітніх процесів [Van Dijk, 2023]. Ведучи пошук інноваційних шляхів та освітніх практик у контексті міграційних процесів і мобільності, науковці аналізують освітні стратегії діаспор, виклики та пріоритети освітньої політики щодо мігрантів [Порук, 2023; Mathew, Martin, 2025]; вплив освітнього середовища на формування ідентичності та досвіду різних соціальних груп, зокрема в умовах транскультурної взаємодії [Witenstein, Saito, 2015]; роль сімейного та мовного середовища у навчанні мігрантів і збереженні їхньої культурної ідентичності [Elmerrakchi, 2023]. Окремий напрям досліджень становлять теоретичні і практичні засади цифрового навчання, а також на його ролі у формуванні освітнього середовища [Гулай та співавт., 2023]; проблема цифрової трансформації освіти, інноваційних педагогічних підходів та розвитку освітніх екосистем у контексті концепції Education 5.0 [Naraidoo et al., 2024]. Водночас, попри наявність значної кількості досліджень, присвячених цифровим освітнім практикам, національній стійкості та освітнім аспектам міграції, недостатньо розкритим залишається питання їхнього комплексного поєднання як інструменту забезпечення національної стійкості українців в умовах глобальної мобільності та вимушеної міграції.

Метою статті є теоретичне обґрунтування та аналіз цифрових освітніх практик як інструменту забезпечення національної стійкості українців в умовах глобальної мобільності, а також у визначенні їхнього потенціалу для підтримки національної ідентичності, культурної взаємодії та освітньої інтеграції закордонного українства.

Виклад основного матеріалу. У сучасному світі, який стає все більш взаємопов'язаним, національність та почуття приналежності стали центральними поняттями психологічної та соціальної інтеграції молодого покоління, переважно тих, хто належить до мігрантів та діаспори. В епоху глобальної міграції швидкий розвиток цифрових технологій докорінно змінив процес

збереження національної стійкості та ідентичності. Взаємозв'язок міграції, національної стійкості, ідентичності та інформаційних технологій став стрімко розвивається дослідницькою сферою.

Глобалізація медіа, онлайн-технологій та міграційних потоків змінила те, як люди сприймають, дотримуються культури та цінностей власної країни, а також національних символів. Українці за кордоном є однією з таких груп населення. Існує кілька чинників, що визначають їхню ідентичність, оскільки є країна походження, країна перебування, цифровий простір та політичний простір, в якому вони існують [Резнікова, 2018].

Вплив цифрової трансформації на національні кордони та державний суверенітет є складним та суперечливим, де одночасно відбуваються посилення та розмивання. Замість того, щоб шукати остаточну відповідь, корисніше усвідомити її парадоксальну динаміку. Так, Л. Мет'ю (L. Mathew) та Ф. Мартін (F. Martin) ілюструють це на прикладі діаспорних спільнот, де «національна мережа» є одночасно проникною для транснаціональних потоків і національно обмеженою культурною єдністю [Mathew, Martin, 2025].

З появою глобалізації в світі, а для України з повномасштабною російсько-українською війною, рух мігрантів посилився і перетнув кордони, а питання національної стійкості та ідентичності стали дедалі більш актуальним у сучасному суспільстві. Сучасна глобальна мобільність українців зумовлює низку критичних викликів для держави та суспільства:

1) втрата кваліфікованих кадрів (brain drain) – значна частина висококваліфікованих фахівців залишає країну у пошуках безпеки, стабільного доходу та професійного розвитку;

2) втрата зв'язку з національною освітою та культурою – віддалене проживання за кордоном зумовлюють ослаблення мовної та культурної ідентичності, а також зменшення залученості у національні процеси;

3) демографічний дисбаланс – масова міграція молодого працездатного населення загострює проблему старіння населення та нестачі кадрів у ключових сферах економіки;

4) недостатня кількість STEM-фахівців у стратегічних галузях – через війну та економічні виклики, країна стикається з ризиком недостатності компетентних фахівців для відновлення та розвитку високотехнологічних секторів економіки.

Саме ці виклики роблять критично важливим пошук інноваційних освітніх практик, які дають змогу підтримувати розвиток людського капіталу в умовах мобільності та зміцнювати національну стійкість. Наприклад, окреслимо взаємозв'язок між глобальною мобільністю українців та можливостями інноваційних освітніх практик для пом'якшення цих викликів (таблиця 1).

Таблиця 1.

Зв'язок цифрових практик та глобальної мобільності українців

Виклик глобальної мобільності	Інноваційні освітні практики	Вплив на національну стійкість
Витік кваліфікованих кадрів	Онлайн-перекваліфікація	Залучення кадрів до віддаленої роботи для українських компаній
Втрата зв'язку з національною освітою	Віртуальні класи, вебінари	Підтримка національної ідентичності та мови
Демографічний дисбаланс	Мобільні навчальні застосунки	Рівний доступ до освіти у віддалених регіонах, стимул до залишення в країні
Нестача STEM-фахівців	Віртуальні лабораторії	Підготовка кадрів для стратегічних галузей економіки

З огляду на це, можемо стверджувати, що у формуванні соціальної, культурної та національної ідентичності людей, особливо молоді, яка є майбутнім будь-якої нації, освіта відіграє життєво важливу роль. У контексті України, яка характеризується культурним та етнічним різноманіттям – освіта є засобом сприяння національній інтеграції, зберігаючи унікальну ідентичність. Водночас, зі зростанням глобального впливу та вимушеної міграції українців, освіта повинна балансувати між міжнародним впливом та зміцненням національної свідомості. Освіта, незалежно від того, чи надається вона у формальному чи неформальному середовищі, відмінному від домінуючої культури, може об'єднати різні покоління мігрантів навколо спільних кодів, пов'язаних з їхньою Батьківщиною. Цей процес сприяє ідеалізації Батьківщини та побудові ностальгічної структури, дозволяючи людям об'єднатися навколо спільних елементів, таких як історія, культура, мова та релігія. Отже, такі наративи інтегрують мову мігрантів та діаспори в освіту. У цьому плані освіта рідною мовою або навчання рідною мовою відіграє вирішальну роль у розвитку свідомості мігрантів та діаспори [Elmeirakchi, 2023]. Дійсно, люди чітко відокремлюють себе від домінуючого суспільства та реконструюють власну ідентичність у межах «іншості», насамперед на основі матеріального носія рідної мови, яку вони вивчають або використовують.

З іншого боку, освітні та культурні ініціативи для мігрантів загалом та в межах їхніх сформованих громад, сприяють більш плавній та поступовій інтеграції в приймальне суспільство. Цифрові технології та медіа-можливості в цьому контексті дають змогу мігрантам інтегруватися в приймаюче суспільство, зберігаючи власні культурні цінності, брати участь в діаспорі та створювати транснаціональні «мережеві суспільства» [Van Dijk, 2020]. Сьогодні цифрова культура створює нові соціокультурні парадигми та цінності. Віртуальне

спілкування, яке є невід'ємною складовою сучасної цифрової трансформації суспільства, спричинює руйнування традиційних способів самоідентифікації.

Сучасне суспільство формується «розвиненою цифровою інфраструктурою», що характеризується взаємопов'язаними пристроями, системами та технологіями, які обробляють, зберігають та передають величезні обсяги даних [Гулай, et al., 2023]. У цій цифровій екосистемі виникає нова форма освітньо-культурного наративу, яка спершу розвивалася за допомогою традиційних медіа, а сьогодні активно підтримується соціальними мережами та цифровими платформами. Сучасні цифрові технологія не є ні нейтральним каналом, ні передавачем соціальної комунікації та освітньо-культурних наративів, а агентом, який співформує зміст, опосередковує та матеріалізує подальші трансформації.

Поява Web 2.0 і соціальних медіа радикально змінила способи поширення освітніх та культурних наративів, стимулюючи інтерактивну взаємодію та динамічний цифровий сторителінг. Зростання кількості «просьюмерів» [Naraidoo, et al., 2024] – осіб, які одночасно створюють і споживають контент – дозволило значно розширити цифрове освітнє середовище, зокрема й серед мігрантів. Це особливо важливо для українських мігрантів, які завдяки сучасним цифровим технологіям, соціальним мережам та онлайн-освітнім платформам обмінюються досвідом, культурною ідентичністю та знаннями, долаючи соціальні, культурні та географічні бар'єри.

Відтак, можемо стверджувати, що освіта відіграє життєво важливу роль у збереженні культурної та історичної пам'яті та її передачі майбутнім поколінням. Особливо для мігрантських груп освіта є ключовою для підтримки кодів ідентичності та спогадів, які вони приносять у нове середовище, забезпечуючи їхню передачу наступним поколінням. Порушення фізичного простору на основі комунікаційних технологій привернуло увагу до цифрової сфери. Так, комунікація, солідарність та освіта, здебільшого формується спільними маркерами ідентичності, такими як батьківщина, мова, релігія та культура. Ці маркери не лише позиціонують українських мігрантів щодо домінуючої культури, а й посилюють їхнє почуття належності до Батьківщини.

Українські мігранти, які об'єднуються за допомогою цифрових освітніх практик навколо спільних кодів, пов'язаних з їхньою Батьківщиною, долають традиційні обмеження фізичної місцевості, позиціонуючи себе як агентів «глобальної культури» [Резнікова, 2022]. Цифрові освітні практики на основі цифрових ресурсів мають потенціал для створення діаспорних освітніх просторів, формуючи віртуальні групи, зосереджені навколо спільних кодів, відмінних від домінуючої культури.

Для мігрантських та діаспорних спільнот цифрові технології сприяють транснаціональному зв'язку. Як доцільно стверджують О. Гулай та співавтори, Інтернет зменшує часові та просторові обмеження, даючи змогу міграційним та діаспорним групам створювати спільні віртуальні простори [Гулай, et al., 2023].

Сучасна цифрова екосистема відкриває нові можливості для підтримки національної стійкості українських мігрантів та діаспори на основі цифрових освітніх практик, що дають змогу зберігати культурну ідентичність, обмінюватися знаннями та інтегруватися у глобальний освітній простір. Ключовими цифровими освітніми практиками, які сприяють цьому процесу, є:

1) онлайн-освіта та дистанційне навчання – використання платформ MOOC (Coursera, edX, Prometheus) та українських онлайн-університетів дає змогу здобувати знання українською мовою, підтримувати національну самосвідомість та зберігати зв'язок із культурною спадщиною;

2) соціальні мережі та освітні спільноти – групи у Facebook, Instagram, Telegram, Discord дають змогу українським мігрантам обмінюватися досвідом, професійними знаннями та освітніми ресурсами, створюючи спільноти підтримки та солідарності;

3) цифровий сторителінг і контент-мейкінг – створення та публікація відео, подкастів і блогів про українську культуру, історію та традиції на платформах YouTube та інших медіа сприяє збереженню культурної ідентичності у глобальному медіапросторі;

4) електронні бібліотеки та освітні ресурси – доступ до української літератури, підручників та наукових праць на основі електронних бібліотек забезпечує можливість навчання рідною мовою та підтримує національну освітню ідентичність;

5) онлайн-менторство та вебінари – використання платформ Zoom, Google Meet та Microsoft Teams для проведення професійних і освітніх зустрічей дає змогу транслювати та передавати знання і досвід, підтримуючи освітні спільноти українців за кордоном;

6) цифрові платформи для громадської та культурної активності – форуми, петиції та волонтерські платформи дають змогу забезпечувати соціальну активність українських мігрантів, зміцнювати зв'язок із Батьківщиною та сприяють формуванню національної стійкості.

Таким чином, інтеграція сучасних цифрових освітніх практик створює середовище, яке дає змогу українським мігрантам підтримувати національну ідентичність, обмінюватися знаннями та досвідом, а також ефективно інтегруватися у глобальний освітній та професійний простір із одночасним збереженням національної стійкості та прагнення повернення додому.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Цифрові технології глибоко вплинули на сучасні суспільства, пропонуючи безпрецедентний спектр можливостей для мігрантських та діаспорних спільнот зберігати власну ідентичність та національну стійкість. Злиття цифрових технологій та освітніх практик формує новий соціокультурний простір, у якому українці за кордоном в умовах глобальної мобільності взаємодіють у цифровому середовищі, конструюючи та переосмислюючи власну національну ідентичність. Використання різноманітних онлайн-платформ дає змогу долати традиційні географічні та соціокультурні межі, забезпечуючи збереження

культурної приналежності та підтримку зв'язку з національним середовищем. Цифрова трансформація освіти змінює не лише способи здобуття знань, а й впливає на формування національної самосвідомості, посилюючи взаємозв'язок між індивідуальною ідентичністю та соціальними практиками у глобалізованому світі. Таким чином, сучасні цифрові освітні практики стають ключовим інструментом підтримки національної стійкості українців у глобальному контексті мобільності, забезпечуючи збереження культурної ідентичності, національної стійкості, формування спільнот підтримки та ефективну інтеграцію в різні освітні та професійні простори світу з одночасним збереженням національної ідентичності.

Література

1. Гулай О., Кабак В., Герасимчук Г. Засоби та технології цифрового навчання: теоретичний та практичний аспекти: монографія. Луцьк: ЛНТУ, 2023. 160 с.
2. Князева О. В., Іжа М. М., Дядюра К. О., Пахомова Т. І., Домашевська К. О. Стійкість до небезпечних викликів: український та європейський контекст: навч. посібник. Одеса: НУ «Одеська політехніка», 2025. 175 с.
3. Резнікова О. О. Забезпечення національної безпеки і національної стійкості: спільні риси і відмінності. *Вісник Львівського університету. Серія: Філософсько-політологічні студії*. 2018. № 19. С. 170–175.
4. Резнікова О. О. Національна стійкість в умовах мінливого безпекового середовища: монографія. Київ: НІСД, 2022. 532 с.
5. Смолянчук В. Ф. Системні засади національної безпеки України. *Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»*. 2018. Вип. 2 (37). С. 107–126.
6. Elmerrakchi F. Mother tongue and learning in migrant households. *Journal of Literature, Languages and Linguistics*. 2023. № 97. С. 11–16.
7. Mathew L., Martin F. Gender and education mobilities in China and India: towards an inter-Asia comparative framework. *Inter-Asia Cultural Studies*. 2025. Vol. 26 (2). P. 231–253.
8. Naraidoo S., Doargajudhur M., Hosanoo Z., et al. Navigating the pedagogical innovation and digital transformation landscape in the education 5.0 era. In: G. Chemsî, I. Elimadi, M. Sadiq, et al. (eds.). *Teaching and Assessment in the Era of Education 5.0*. Hershey, PA: IGI Global, 2024. P. 1–23.
9. Pandey S. The role of education in nation building: perspectives from Indian youth. *Journal of Educational Studies*. 2021. Vol. 45, No. 2. P. 201–215.
10. Popyk A. The priorities and challenges of diaspora education policies in Poland and Lithuania. *SMPP*. 2023. Vol. 49. P. 71–92.
11. Van Dijk J. The network society. Thousand Oaks, CA: Sage Publications, 2023. 315 p.

12. Witenstein M. A., Saito L. Exploring the educational implications of the third space framework for transnational Asian adoptees. *Berkeley Review of Education*. 2015. Vol. 5 (2). P. 117–136.

References

1. Hulai, O., Kabak, V., & Herasymchuk, H. (2023). *Zasoby ta tekhnologii tsyfrovoho navchannia: teoretychnyi ta praktychnyi aspekty: monohrafiia* [Tools and technologies of digital learning: Theoretical and practical aspects]. Lutsk: LNTU [In Ukrainian].
2. Kniazieva, O. V., Izha, M. M., Diadiura, K. O., Pakhomova, T. I., & Domashevskaya, K. O. (2025). *Stiikist do nebezpekovykh vyklykiv: ukraïnskyi ta yevropeïskyi kontekst* [Resilience to security challenges: Ukrainian and European context]. Odesa: NU «Odeska politekhnika» [In Ukrainian].
3. Reznikova, O. O. (2018). Zabezpechennia natsionalnoi bezpeky i natsionalnoi stiikosti: spilni rysy i vidminnosti [Ensuring national security and national resilience: Common features and differences]. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriya: Filosofska-politohichni studii*, (19), 170–175 [In Ukrainian].
4. Reznikova, O. O. (2022). *Natsionalna stiikist v umovakh minlyvoho bezpekovooho seredovyshcha* [National resilience in a changing security environment]. Kyiv: NISD [In Ukrainian].
5. Smolianiuk, V. F. (2018). Systemni zasady natsionalnoi bezpeky Ukrainy [Systemic foundations of national security of Ukraine]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Iurydychna akademiia Ukrainy imeni Yaroslava Mudroho»*, 2(37), 107–126 [In Ukrainian].
6. Elmerrakchi, F. (2023). Mother tongue and learning in migrant households. *Journal of Literature, Languages and Linguistics*, (97), 11–16.
7. Mathew, L., & Martin, F. (2025). Gender and education mobilities in China and India: Towards an inter-Asia comparative framework. *Inter-Asia Cultural Studies*, 26(2), 231–253.
8. Naraidoo, S., Doargajudhur, M., Hosanoo, Z., et al. (2024). Navigating the pedagogical innovation and digital transformation landscape in the education 5.0 era. In G. Chemsî, I. Elimadi, M. Sadiq, et al. (Eds.), *Teaching and assessment in the era of Education 5.0* (pp. 1–23). IGI Global.
9. Pandey, S. (2021). The role of education in nation building: Perspectives from Indian youth. *Journal of Educational Studies*, 45(2), 201–215.
10. Popyk, A. (2023). The priorities and challenges of diaspora education policies in Poland and Lithuania. *SMPP*, 49, 71–92.
11. Van Dijk, J. (2023). *The network society*. Sage Publications.
12. Witenstein, M. A., & Saito, L. (2015). Exploring the educational implications of the third space framework for transnational Asian adoptees. *Berkeley Review of Education*, 5(2), 117–136.